

MEKTEBI-IBTIDAIJA U SAPNI

Mustafa MUHAREMOVIĆ
Medžlis Islamske zajednice Zvornik
mustafamuharemovic@gmail.com

SAŽETAK: Na osnovu arhivske građe i izjava mještana Sapne, u radu je prezentirana izgradnja, djelovanje i sudbina zgrade mektebi-ibtidaije u Sapni. Autor u radu tematizira značaj reformiranog mekteba za društveni razvoj lokalne zajednice na primjeru današnje općine Sapna. Historijat objekta mektebi-ibtidaije u Sapni pomaže u sagledavanju stanja bošnjačkog naroda u turbulentnim vremenima borbe za očuvanje bošnjačkog identiteta na ovom prostoru. U radu se naglašava multifunkcionalna svrha islamskih vjerskih i prosvjetnih ustanova u Sapni.

Ključne riječi: mektebi-ibtidaija, Sapna, Vitinica, Kasim-ef. Ibrišimović, Ali-ef. Sadiković, Vakufsko povjerenstvo Zvornik, Vakufska direkcija

Uvod

Uloga mektebi-ibtidaije u razvoju vjerskog obrazovanja Bošnjaka nije dovoljno rasvijetljena u literaturi na bosanskom i srodnim jezicima. Do sada je ovo pitanje uzgred razmatrano u istraživanju historije muslimanskog školstva u Bosni i Hercegovini.

Postoji dovoljno arhivske građe, novinskih tekstova i izvještaja o radu mektebi-ibtidaija u Bosni i Hercegovini, pa je moguće rasvijetliti značaj ovih ustanova. Njihova uloga je bila posebno važna u sredinama koje nisu imale osnovne škole. Jedna od tih sredina je Sapna. U mektebu u ovom mjestu se pored osnovnog vjerskog znanja učilo i osnovnoškolsko gradivo.

Struktura rada sačinjava: uvod, osnovne informacije o mektebi-ibtidaiji kao odgojno-obrazovnoj ustanovi, izgradnja i rad mektebi-ibtidaije u Sapni. Takođe je razmatrana sudbina objekta mektebi-ibtidaije nakon njenog zatvaranja.

Iako je mektebi-ibtidaija u Sapni radila samo tri školske godine, njena

gradnja, rad i sama zgrada znače više od samih zidova. Naime, u tekstu se daju naslutiti iskušenja i dileme koje su Bošnjaci ovog područja Bosne i Hercegovine imali. Tekst je ujedno i dug prema onima koji su uložili svoje resurse za napredak ovog područja kroz izgradnju islamskih prosvjetnih ustanova.

Mektebi-ibtidaije u Bosni i Hercegovini

Jedna od značajnih reformi na polju muslimanskog obrazovanja u Bosni i Hercegovini krajem XIX i u prvoj polovini XX stoljeća bilo je otvaranje mektebi-ibtidaija ili reformiranih mekteba. Bošnjaci su nakon Berlinskog kongresa 1878. imali potrebu da reformiraju sistem vjerskog i općeg obrazovanja. Proces reorganizacije je bio postupan. Za uspješnu reformu je bilo potrebno osposobiti kadrove i izgraditi zgrade za narodne osnovne škole i reformirane mektebe. Mektebi su formirani u saradnji

Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu s Vakufskim povjerenstvom u Sarajevu.

Mektebi-ibtidaija se razlikovala od starijih mekteba po tome što su nastavu izvodili mualimi, uglavnom svršenici Darul-muallima. Ovi mektebi su imali elemente uređene nastave.

“U razredima su klupe, tabla. Više se uvodi metodičko oblikovanje nastavnog rada. Nastava je vremenski ograničena na tri godine i raspoređena u tri razreda školovanja i trajala je od 1. oktobra do 31. jula naredne godine. U njima su predavale i muallime. Na kraju godine su održavani završni ispiti, od kojih je zavisilo da li će učenik nastaviti u sljedeći razred” (Suljić, neobjavljeni rad:16)

Osnovu za formiranje mektebi-ibtidaija za muslimansku djecu u Bosni i Hercegovini Vakufsko-mearifski sabor i Ulema-medžlis utemeljili su na članu 160. *Statuta za autonomnu upravu islamskih vjerskih i vakufsko-mearifskih poslova za Bosnu*

i *Hercegovinu* (Salkić, 2001:74). Za realiziranje obaveze su izdata temeljita uputstva i tumačenje donesenih propisa. Postupno osnivanje mektebi-ibtidaija je trebalo potpuno eliminirati sibjan mektebe.¹

Prema informacijama iz tadašnje štampe, nastava u reformiranim mektebima donijela je značajna poboljšanja u vjerskom obrazovanju muslimana u Bosni i Hercegovini.

Na području vakufsko-mearifskog povjerenstva Zvornik u periodu austrougarske uprave otvorene su mektebi-ibtidaije: muška i ženska u Zvorniku, te mješovite u: Teočaku, Kozluku, i Saračima. Mektebi-ibtidaija u Sapni izgrađena je tek u periodu Monarhističke Jugoslavije i radila je kratko.²

Nova reforma mekteba na području Ulema-medžlisa u Sarajevu započela je u predvečerje Drugog svjetskog rata, ali nije do kraja realizirana. Ulema-medžlis u Sarajevu je na sjednici od 19.3.1939. godine propisao novu Uredbu o mektebima, a Vakufsko-mearifski sabor u Sarajevu ju je usvojio na svojoj sjednici od 4.4.1939. godine (Uredba o mektebima..., 1939:168–191). Upravo u ovo vrijeme je izgrađena zgrada mektebi-ibtidaije u Sapni i započeo je njen rad.

Izgradnja mektebi-ibtidaije u Sapni

Gradnja mektebi-ibtidaije u Sapni bila je planirana u vrijeme austro-ugarske vladavine, ali ideja nije bila

realizirana. U periodu između dva svjetska rata nastavljene su aktivnosti na realiziranju ove namjere jer u Sapni tada nije bilo nijedne narodne osnovne škole, unatoč velikog broja djece osnovnoškolskog uzrasta. Do gradnje i početka rada mektebi-ibtidaije vjersko obrazovanje se dobijalo u sibjan-mektebima, a nastavu su održavali sibjan-mualimi. U Međedi je bilo 20 muških i 25 ženskih učenika, mualim je bio hfz. Mumin-ef. Ahmetović; u Baljkovici nastavu je održavao mualim Muradif-ef. Muhamedbegović za 10 muških učenika i 15 ženskih učenika; mekteb u Kraljevićima je pohađalo 18 muških i 14 ženskih, mualim Mustafa-ef. Delić; u Kobilićima 8 muških i 10 ženskih, muallim Osman-ef. Omerović; u Svrakama 14 muških i 13 ženskih, mualim Sinan-ef. Gušić; u Vitinici 20 muških i 15 ženskih, mualim Selim-ef. Selimović; u Anđelićima 12 muških i 15 ženskih, mualim Ahmed-ef. Hasanović; u Godušu 10 muških i 12 ženskih, mualim Mustafa-ef. Omerović; i u Sapni 12 muških i 14 ženskih đaka, mualim Salko-ef. Huremović.³

U naselju Sapna je bio sibjan-mekteb, a sibjan-mualimi su bili svršeni medrese u Kozluku, i Podrinjske medrese u Zvorniku. Mualimsku dužnost u Sapni početkom 20. stoljeća obavljao je Salih-ef. Huremović, a ujedno je bio i na dužnosti imama. Ulema-medžlis je Zemaljskom vakufskom ravnateljstvu 1901. dostavio dekret za njegov mualimluk u sibjan-mektebu u Sapni,⁴ a tada je već bio na dužnosti imama.⁵ U kojem srodstvu

su Salko-ef. i Salih-ef. Huremović bili nemamo pouzdane podatke, ali vjerovatno to nije ista osoba. Povjerenstvo u Zvorniku zatražilo 1920. godine da se izda dekret za sibjan-mualima u Sapni svršniku Podrinjske medrese u Zvorniku Mehmed-ef. Omanoviću.⁶

Formiranjem Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca ranije započeti procesi na reformi muslimanskog obrazovanja bili su usporeni. Na području Vakufsko-mearifskog povjerenstva Zvornik su prestali raditi mektebi-ibtidaija u Saračima i ženski mekteb u Zvorniku. Akcija za gradnju mekteba u Sapni je pokrenuta nakon što je izvršena organizacijska reforma,⁷ te je dužnost džematskog imama preuzeo Kasim-ef. Ibrišimović.⁸ Prema "Uredbi o vođenju matica rođenih, vjenčanih i umrlih muslimana u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca" na području današnje općine Sapna formirani su džemati: Nežuk, Međeđa i Vitinica.⁹ Džemat Vitinica nije zaživio, pa je administraciju vodio džematski imam u Kozluku. Krajem 1933. godine džemati: Međeđa, Nežuk i Vitinica objedinjeni su u imamat Vitinica sa sjedištem u Sapni (Muharemović, neobjavljeni rad:31). Dužnost džematskog imama 21. septembra 1937. preuzeo je hfz. Ibrahim-ef. Sejdinović.¹⁰ Nakon njegove smrti na dužnosti ga naslijedio Kasim-ef. Ibrišimović. On i predsjednik Džematskog medžlisa Ibrahim Rosavac dostavili su zaključke s prve sjednice Džematskog medžlisa od 9. juna 1937. višim organima Islamske

¹ "Propisi o obaveznom pohađanju mektebi ibtidaija za muslimansku djecu u Bosni i Hercegovini", *Vakat*, broj 27. Sarajevo, 1914, str. 2. List *Vakat* je u nekoliko nastavaka javnosti predstavio uputstva za osnivanje i rad mektebi-ibtidaija, počevši s brojem 26. od 3. februara 1914. do broja 31. od 9. februara 1914.

² O organizaciji mektepske nastave u sibjan-mektebima i mektebi-ibtidaijama na području Zvornika vidjeti: Muharemović, neobjavljeni rad:55–71.

³ Gazi Husrev-begova biblioteka, Arhiv Islamske zajednice, fond Muftijstvo

tuzlansko (dalje: GHB, AIZ, MTZ), br. 108/1930.

⁴ GHB, AIZ, fond Zemaljsko vakufsko ravnateljstvo (dalje ZVR), 159-3843/1901.

⁵ GHB, AIZ, ZVR-157-3474/1901.

⁶ GHB, AIZ, fond Ulema-medžlis (dalje UM), 2-294/1920.

⁷ Arhiv Tuzlanskog kantona, Fond Odbor Islamske zajednice Bijeljina, kutija 4, broj: 417. "Uredba o vođenju matica rođenih, vjenčanih i umrlih muslimana u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca" i "Pravilnik za izvršenje ove Uredbe" 1928. O matičnim knjigama

imama matičara vidjeti: Mehmedović i Delić, 2025:189–196.

⁸ GHB, AIZ, UM-15-5896/1937. Vidi također: Mehmedović, 2018:260.

⁹ O organizaciji imamata na području zvorničkog kotara vidjeti: Muharemović, neobjavljeni rad:24–28.

¹⁰ Hfz. Ibrahim-ef. Sejdinović iz Zaseoka bio je imam u Nežuku, gdje je bio postavljen za imama matičara. Objedinjavanjem džemata: Vitinica, Nežuk i Međeđa, postavljen za imama u džemat Vitinica sa sjedištem u Sapni. Hfz. Ibrahim-ef. umro je 1937. Vidi: Muharemović, neobjavljeni rad:111.

zajednice. U zaključcima se spominje da je pokrenuta inicijativa za gradnju mekteba u Zaseoku i gradnja mektebi-ibtidaije u Sapni. Zahtjev je obrazložen velikim brojem djece koja će ovaj mekteb pohađati. Vakufska direkcije je brzo dala podršku ovom projektu, a Ulema-medžlis u Sarajevu rješenjem br. 1887/38 odobrio gradnju. Za predsjednika Građevinskog odbora imenovan je Kasim-ef. Ibrišimović.¹¹

Gradnja je započeta 1938. godine. Na osnovu analize arhivske dokumentacije može se zaključiti da je projekat bio zahtjevan za sve sudionike. Prema izvještaju Vakufsko-mearifskog povjerenstva u Zvorniku, gradnja je koštala 80.000 dinara. Džematlije Sapne su odmah po dobijanju saglasnosti počeli sakupljati dobrovoljne priloge, dovozili kamen, kreč i pijesak (Muharemović, neobjavljeni rad:44).

Kasim-ef. je redovno izvještavao više organe Islamske zajednice o toku gradnje. U dopisu od 13. marta 1938. obavijestio je o uspješnosti akcije. Na plac je dovezeno 60–70 kolica kamena, a prikupljaju se i prilozi.¹² On se 28. aprila 1938. obratio za finansij-sku podršku:

“Džematlije dotičnog, a i ostalih sela dosta su siromašnog stanja (a pored toga posve malo razumijevanja imadu), te nisu mogli darovati bogzna kakvih priloga u novcu, nego su to učinili radnom snagom i to dovlačili kamen, pijesak, kreč i ostalu potrebnu građu na mjesto gradnje.”

Naglasio je važnost projekta za opće obrazovanje, s obzirom na veliki broj djece iz 11 sela koja će ovaj mekteb pohađati. Također je istakao da u cijeloj sapanjskoj općini nema osnovne škole.

“S toga se najučtivije moli naslov da traženu svotu novca blagoizvoli u cijelosti i u što kraćem roku odobriti.”

Povjerenstvo u Zvorniku je na sjednici 29. aprila 1938. podržalo, a predsjednik Ahmetaga Krtićić potvrdio je

sve navode molbe. Vakufska direkcija se suglasila i podržala zahtjev. Saborski odbor je 17. maja 1938. odobrio 5.000 dinara.¹³ Svi nivoi Islamske zajednice su procijenili važnost projekta i brzo reagovali. Odobrena pomoć, prema izvještaju o utrošku od 7. septembra 1938. iskorištena je za nabavku građevinskog materijala.¹⁴

U periodu kada je zgrada dograđena do pod krov, ponovo se ukazala potreba za novom dotacijom. Upućen je novi zahtjev Vakufskoj direkciji 3. juna 1938.

“Budući da će novosagrađena mektebi-ibtidaija biti dosta velika i odgovarati jednoj pravoj školi koja je i potrebna s obzirom na broj djece koja će pohađati istu, radi toga su potrebni viši izdaci, a koji se od ukupljenih priloga ni blizu ne mogu pokriti. Radovi su već otpočeli i uskoro bi bili pri kraju, te radi toga moli se naslov da izvoli odobriti pripomoć za dogradnju pomenute mektebi-ibtidaije u sumi od 16.000 dinara, jer manjom sumom ne bi se mogli izvesti predviđeni i odgovarajući radovi. To je bio preduslov da bi nastava mogla započeti u sljedećoj školskoj godini.”¹⁵

Prema izvještaju džematskog imama Kasim-ef. Ibrišimovića od 7. septembra 1938, bilo je utrošeno 14.292,75 dinara i to doznačenih 5.000 dinara, 2.064 sakupilo je domaće stanovništvo, a 7.228 pribavljeno je od dobrovoljnih priloga. Džematlije dotičnog sela i susjednog sela Kraljevići su doprinijeli u radnoj snazi: dovlačili kamen, kreč, pijesak, ciglu, crijep, i drvenu građu u vrijednosti oko 6.000 dinara. U akciji je sudje-lovalo 200 domova.¹⁶

¹¹ GHB, AIZ, fond Vakufska direkcija (dalje VD), 9032/1938. Većina dokumenata o izgradnji mektebi-ibtidaije u Sapni nalazi se unutar predmeta: Fond VD 23350/1940.

¹² GHB, AIZ, UM-6-3517/1939.

¹³ GHB, AIZ, VD, 9032/1938.

¹⁴ GHB, AIZ, VD, 17515/1938. Materijal su isporučile trgovine građevinskog materijala: 1. Husein-ef. Trebinčević, Brčko, 3.500 crijepa i 50 kubura za 2.790,00 dinara

Od strane Džematskog odbora Vitinica su učestali zahtjevi za dodatna sredstva radi završetka radova. Vakufska direkcija je 26. novembra 1938. podržala potrebu nove tranše za potrebe gradnje, unatoč tome što su u budžetskoj godini sredstva za pomoć već bila potrošena.¹⁷ Zatražena je pomoć od Ulema-medžlisa u iznosu od 7.000 dinara.¹⁸

Konačno, Džematski medžlis je 2. marta 1939. poslao obavještenje da je zgrada završena i 75 djece je počelo nastavu. U dokumentu je navedeno da na opštini nema nijedne osnovne škole, pa se u mektebi-ibtidaiji osim vjerskih predmeta predaje i gradivo iz osnovne škole. Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo je poslalo izvještaj Ulema-medžlisu 10. aprila 1939. da su radovi na gradnji okončani.¹⁹

Iako su trajale aktivnosti oko podmirjenja svih troškova za gradnju mektebske zgrade, 20. oktobra 1939. upriličena je svečanost otvorenja. Na plakatu za svečano otvorenje bio je najavljen dr. Mehmed Spaho, lider Jugoslovenske muslimanske organizacije. Upućen je službeni poziv Ulema-medžlisu da pošalje izaslanika na ovu svečanost. Imenovani izaslanik je bio Hasan-ef. Smajlović, upravitelj Podrinjske medrese u Zvorniku. On je bio zadužen da dostavi izvještaj i zapažanja s otvorenja. U izvještaju od 31. oktobra 1939. napisao je sljedeće:

“U 11 sati prije podne sam održao jedan govor u prisutnosti velikog broja naroda, a poslije toga proučio dovu i otvorio mekteb. Poslije otvaranja, pošto se klanjalo podne u džamiji, održao sam jedan vazun-nasih. Glede mekteba moja zapažanja jesu:

2. Hasanaga Bojić, Zvornik, 64 komada daske razne za 1.141,00 dinara

3. Ahmetaga Mustafić, Zvornik, gvožđa i trstike razne za 940,00 dinara

4. Ivan Malić, Zvornik, Daske razne za 123,00

¹⁵ GHB, AIZ, VD, 15367/1938.

¹⁶ GHB, AIZ, VD, 23350/1940.

¹⁷ GHB, AIZ, VD 19423/1938.

¹⁸ GHB, AIZ, UM-14-7070/1938.

¹⁹ GHB, AIZ, UM-6-3517/1939.

1. Mekteb je dosta velik, solidno izrađen i masivan. Ima 4 sobe i to dvije velike za dva razreda, dvije manje, jedna za zbornicu, a druga za kancelariju imama. Mekteb je na vrlo lijepom mjestu i terenu, koji odgovara higijenskim propisima.
2. Potrebni su oluci na sve četiri strane, jer inače kvasio bi se zid i bila bi šteta za mekteb.
3. Trebalo bi sva vrata i prozore prefarbati drugi put.
4. Trebaju klupe u razredima.
5. Trebaju 4 furune /peći/ u 4 sobe.
6. Trebaju stolice, hastali i ormar. Dakle treba cijeli namještaj što se Ulema-medžlisu stavlja do znanja i ravnanja.”

Ulema-medžlis je od Vakufskog povjerenstva u Zvorniku zatražio da se pozove Građevinski odbor da otkloni nedostatke koje je zapazio mu-deris Smajlović.²⁰

Sapanjska opština je ovim dobila funkcionalnu zgradu za održavanje nastave u reformiranom mektebu, prema utvrđenim standardima Ulema-medžlisa. Prema zvaničnom izvještaju Vakufsko-mearifskog povjerenstva u Zvorniku, mektepska zgrada u Sapni, imamatu Vitinica imala je četiri prostorije, kao i mualimski stan. Nije imala baštu. Obuhvatala je mektepsko područje s 200 muslimanskih domova, na kojem je živjelo oko 1.000 muslimana, te 200 muslimanske djece. Mektebi-ibtidaiju je pohađalo 85 polaznika, a moglo bi pohađati 170. Nastavu je održavao džematski imam.²¹ Ovaj izvještaj je sačinjen prema “Uredbi o rejonima za mektebe” Ulema-medžlisa iz 1939. godine. Drugi rejon na području džemata Vitinica, odnosno općine Sapna je bio mekteb u Nezuku, a pripadala su mu naselja: Nezuk, Zaseok, Baljkovica i Kraljevići. Postojala je zgrada s dvije prostorije bez mualimskog

stana te bašta. Obuhvatao je područje od 100 muslimanskih domova i 600 stanovnika, nastavu je pohađalo 50 učenika, a moglo bi pohađati 100.²²

Prema izvještaju Vakufsko-mearifskog povjerenstva Zvornik, u periodu od 1936. do 1939. ovaj mekteb je koštao 80.000 dinara. Pomoć u gradnji je pružila Vakufska direkcija u iznosu od 8.000 dinara.²³ Ostatak je doprinos ehaliye, prikupljanjem materijala, priložima i radovima.

Rad mektebi-ibtidaije u Sapni

Edukacija djece u novoizgrađenoj mektebi-ibtidaiji u Sapni se odvijala po planu i programu reformiranog mekteba. Upravitelj i prvi mualim u 1938/39. mektepskoj godini bio je džematski imam Kasim-ef. Ibrišimović, a drugi mualim Sulejman-ef. Hasanović. Već u 1939/40. mektepskoj godini došlo je do promjene prvog mualima i upravitelja mektebi-ibtidaije. Prema potrebi službe, 10. novembra 1939. Kasim-ef. Ibrišimović premješten je u Gradačac, a na dužnost džematskog imama iz Puračića u Sapnu premješten Ali-ef. Sadiković.²⁴

Novi mualim je nastavio ulagati napore za unapređenju uslova za održavanje nastave u novosagrađenoj zgradi. Uprava mektebi-ibtidaije je 24. augusta 1940. poslala dopis Sreskom vakufsko-mearifskom povjerenstvu u Zvorniku sljedećeg sadržaja:

“Ova mektebi ibtidaija ne samo što oskudjeva sa cijelim namještajem, kancelarijskim priborom, štambiljima, razrednicama i ostalim, nego ista do danas nije primila (niti i za jednu godinu) ni najmanje svote godišnjeg mektebskog paušala i mektebskog podvornika. U drugoj polovici prošle školske godine mektebsku zgradu je čistilo lice najmljenio od strane potpisanog, a plaćao ga je on lično iz vlastitih sredstava uz

pripomoć iz dječijih priloga. Dočim nastupajuće mektebske godine niti će imati računa potpisani (a to nije ni pravo) niti će htjeti i moći inače siromašna djeca, te zgradu neće imati tko čistiti, dokle god ne stigne mektebski paušal i honorar za podvornika, same razrednice neće se imati za što kupiti. Obzirom na ovo, molite se da ovom mektebu dodijelite i čim prije dostavite njegov paušal za nastupajuću mektebsku godinu, a molimo nabavku krede, metala, hasura i ostalog, kao i plaćanje podvornika, kao što to imaju i primaju ostale ibtidaije, pa to bilo iz ma koje blagajne.”

Vakufska direkcija je na ovo traženje 23. novembra odobrila 150 dinara.²⁵

Mektebi-ibtidaija nije imala vakufskih objekata, pa tako ni pouzdan izvor prihoda. Održavanje objekta i organiziranje kvalitetne nastave bilo je naslonjeno na dotacije vakufskih organa. Međutim, to nisu bili dovoljni prihodi, što potvrđuje primjer upravo pokrivanja troškova imamata Vitinica. Vakufsko povjerenstvo u Zvorniku je dostavilo priznanicu Vakufskoj direkciji na svotu od 100 dinara za ogrjev kancelarije imamata za zimu 1939/40. Navedena suma je planirana za nabavku 4m³ drveta (traženo osam seljačkih kola drva). U zahtjevu je zatraženo 470 dinara za ogrjev, rasvjetu i naknadu podvorniku, uz obrazloženje da je kancelarija imamata u jednoj prostoriji novosagrađenog mekteba, dakle odvojena od imamskog stana.²⁶

Osim brige za održavanje mekteba, novi džematski imam i mualim u mektebi-ibtidaiji Ali-ef. Sadiković je nastojao stimulirati učenike da redovno pohađaju nastavu. U dopisu od 24. oktobra 1940. Uprava mektebi-ibtidaije uputila je imućnim muslimanima zahtjev da pomognu u nabavci odjeće i obuće za polaznike mekteba. To je bio apel upućen bogatim muslimanima grada Zvornika da zekat daju u ovu namjenu. U pismu, između ostalog, stoji:

“Dragom Bogu hvala, Vi ste zaista jedan od onih, koji će te kako

²⁰ GHB, AIZ, UM-6-3517/1939.

²¹ GHB, AIZ, UM-8-3720/1940.

²² GHB, AIZ, UM-8-3720/1940.

²³ GHB, AIZ, VD, 5558/1940.

²³ Biografiju Ali-ef. Sadikovića vidjeti: Osmanbašić, 2018:221–223.

²⁴ GHB, AIZ, UM-27-11428/1940.

²⁶ GHB, AIZ, VD, 3625/1940.

svakog, tako i ovog ramazani šerifa iz svog imetka odvaditi jedan neznatni dio i u ime Velikog Allaha podijeliti sirotinji na ime zekata. Budući da u ovom mektebu ima oko 25–30 učenika(ca) čiji su roditelji toliko siromašni, da im oni ne imaju odakle nabaviti ne samo odjeću i obuću, bez koje oni naročito zimi ne mogu u opće dolaziti u mekteb, nego ni čak ni potrebnih udžbenika nemaju odakle, da nabave, toga radi uprava ovog mekteba smatra svojom pastirskom dužnošću, da ovakvim sirotanima ipak omogućiti pohađati mekteb. A da bi se pak do te mogućnosti došlo, odlučili smo da se obratimo Vama, a i još 3–4 naših imućnih trgovaca, s toplom molbom da od vašega zekata podijelite makar koliko imetka nešto u gornju svrhu (na ime odjeće, obuće mektepskoj siromašnoj djeci) pa to bilo u novcu, odjeći ili obući.”²⁷

Ali-ef. koristio je sve mogućnosti da poboljša uvjete u mektebi-ibtidaiji. Od Vakufske direkcije zatražio je doniranje udžbenika za djecu i odrasle. Pozvao se na tekst Abdulaha Humčanina “Prosvjetno i socijalno stanje muslimana Bosne i Hercegovine” u bajramskom broju *Narodne pravde*: “Vakufska direkcija još prošle godine podijelila je u narod besplatno 50 hiljada primjeraka, a ove godine je taj broj povećan.”

Na osnovu toga Ali-ef. tražio je odgovor:

1. Da li je rečenica tačna i da li su dijeljene početnice za nepismene?
2. Ako jeste, da li se dijeli proporcionalno širom Bosne i Hercegovine ili samo u one krajeve gdje se osjećala veća potreba i gdje je više našeg nepismenog svijeta?
3. Ukoliko se je dijelilo na način iznešen pod 2) moli se cij. Naslov, da izvijesti ovaj Imamat, da li je od tih podijeljenih početnica dostavljena za Zvornički srez?
4. Bude li bila dostavljena, onda na koga je dostavljena, da li

na SRV. m. Povjerenstvo ili neposredno pojedinim imamatima, kao i da li je namjena makar kolika količina na ime ovog imamata?

Ali-ef. potom navodi:

“Zvornički srez je zaista među najzaostalijim srezovima u Bosni i Hercegovini u svakom pogledu, a naročito u pogledu prosvjete i nepismenosti, a od svih imamata na području ovog sresa najzaostali u pravom smislu ove riječi, jeste ovaj imamat, jer u cijelom imamatu, a niti u njegovoj bližjoj okolini (u radijusu 30–40 km) nema niti jedne osnovne škole. Obzirom na ovo, ovim krajevima trebalo bi posvetiti najviše pažnje, ali na žalost u minuloj i ostalim prošlim godinama na tom se u opće nije radilo. Akcija i inicijativa na tom polju rada koliko god je ozbiljna i vruća, ona putujući od inicijativa postepeno se hladi i dok dođe do sela gdje treba da je najveća i najživlja ona je potpuno hladna i skoro nikakva. Kako je moguće da od 50.000 podijeljenih primjerka ovaj kraj, a posebno imamat Vitinica nije dobilo ni jedan primjerak.”

Dalje je pisao da je pokrenuo inicijativu za analfabetski tečaj, ali kako nije pomognut ni sa koje strane, tečaj nije uspio kako je želio. On je nabavio početnice i predavao mektepskoj djeci, a s njima ima i odraslih, jer je mekteb jedina prosvjetna ustanova u džematu. Niko nije dolazio u inspekciju. Molio je da bar dobije nekoliko besplatnih početnica, što bi bila velika korist, s obzirom na siromaštvo u ovim krajevima. Iz Vakufske direkcije su odgovorili da je besplatno podijeljeno nekoliko stotina udžbenika i to tamo gdje su bili tečajevi, a polaznici bili najsiromašniji.²⁸

Pretjerivanja u pismu su bila u cilju osiguravanja što većeg broja udžbenika kao sredstva za kvalitetnije

izvođenje nastave za djecu i odrasle. Ipak je za školsku 1940/41. osigurano nešto besplatnih udžbenika: 1 Kur'an, 5 ilmihala arebicom, 8 ilmihala latinicom, 8 sufara Elif ba, 7 tedžvida i 7 Amme džuzeva.²⁹ S obzirom da su naručeni i korišteni ilmihali štampani latinicom, može se zaključiti da je nastava u ovom mektebu dala rezultate i na planu opismenjavanjem jednom od zvaničnih pisama u Kraljevini Jugoslaviji.

U posljednjoj mektepskoj godini upriličena je svečanost hatmi 25. februara 1941.³⁰

Zgrada mektebi-ibtidaije u Sapni nakon prestanka rada

Nastava u novoizgrađenom mektebu je trajala do početka Drugog svjetskog rata. Vlasti Nezavisne države Hrvatske nisu bile u stanju osigurati lokalno stanovništvo od odmetnika s Majevica, pa tako ni održavanje nastave u mektebi-ibtidaiji. Džematski imam Ali-ef. Sadiković obavijestio je Ulema-medžlis 10. aprila 1942. o stalnim napadima ustanika na područje džemata od septembra 1941. godine. Povod za izvještaj je bio napad na Goduš 6. aprila 1942.

“Dana 6. ovog mjeseca jurnulo je par hiljada odmetnika na selo Goduš i u istom su upali nakon kraće borbe od 1/4 sata, pošto je odbrana i osiguranje bilo veoma slabo (svega oko 60 legionara).³¹ U selu su se zadržali 3–4 sata, a za to vrijeme uspjeli su da pokupe i opljačkaju sve do najmanje stvari (svu marvu, prostirku, namještaj, posuđe, pa čak i kokoši iz kokošnjaca). Tom su štetili kuće, hlupali prozore, vrata i zidove. Bilo je i žrtava, otjerali su i u ropstvo, a ima ih i ranjenih. Jednom riječi veliki su gador počinili. Od tada, pa i dan danas ustopično svaki dan vode se borbe oko drugih sela, jer sada pokušavaju da upadnu i u druga. Još od mjeseca rujna minule

²⁷ GHB, AIZ, UM-27-11334/1940.

²⁸ GHB, AIZ, VD, 23043/1940.

²⁹ GHB, AIZ, VD, 23350/1940.

³⁰ GHB, AIZ, UM-11-2772/1942.

³¹ O napadima na Goduš aprila 1942. vidi: Jahić, 2023:283.

godine, pa sve do danas ovaj kraj je bio ustopično napadnut, ali sa manjim snagama i sve do 5. ovog mjeseca nisu uspjeli provaliti.”³²

Usljed stalnih napada ustanika s Majevice i oskudice u osnovnim živežnim namirnicama džematski imam Ali-ef. Sadiković je slao zahtjeve za premještaj u rodnu Janju. Prema dopisu Povjerenstva, on je zbog želje da bude premješten u Janju, čak zanemario obaveze. Nastava u mektebu nije održavana. On je stanovao u zgradi mekteba i koristio ga za potrebe općinskog magacina i svratilište. Ali-ef. je u tom periodu obnašao i dužnost općinskog načelnika. Povjerenstvo je 1. augusta 1942. Ulema-medžlisu sugeriralo da se nastava u mektebu može obavljati bez smetnji. U zgradi mekteba je dijeljena hrana za muhadžire iz Goduša i drugih mjesta, te drugih socijalno ugroženih kategorija stanovništva.³³

U ratnim godinama zgrada mektebi-ibtidaije je spaljena. Prema svjedočenju Hamzić Hasana iz Sapne zgrada mektebi-ibtidaije je zapaljena u ljeto 1943. godine od strane partizana. Bio je to osvetnički čin zbog ubistva partizanke Fatime od strane legije prilikom prolaska kroz Sapnu prema Godušu.

“Naišla je partizanska kolona, Fatima je zaostala iza kolone, nju je ubio neko od legionara koji su bili

sklonjeni u šumu. Partizani su se vratili iz Goduša i zapalili mekteb.”³⁴

U to vrijeme je stanje na području sapanjske općine bilo teško, a muslimani su često napuštali svoje domove. Ali-ef. navodi da mu je porodica iseljavala u Petkovce ili Janju. Uporno je tražio premještaj u rodnu Janju te ga konačno dobio 1944. godine.

Dužnost v.d. džematskog imama tek nakon završetka rata je preuzeo Nuriya-ef. Hergić. Požalio se da nije pronašao ni pečat imamata, pa je uputio zahtjev za nabavku u septembru i oktobru 1946.³⁵ U to vrijeme obnavljanje izgorjelog mekteba nije bilo aktuelno s obzirom na prioritete ondašnje vlasti. Nuriya-ef. je brzo napustio dužnost u Islamskoj zajednici te se zaposlio u državnoj službi. Zamijenio ga je posljednji džematski imam vitiničkog imamata Sulejman-ef. Hasanović, mualim iz Vitinice. Postavljen je kao v.d. džematskog imama Vitinica na sjednici Ulema-medžlisa od 9. marta 1948.³⁶ Na dužnosti imama i sibjan-mualima u sapanjskoj džamiji bio je Sinan-ef. Hamzić,³⁷ od 1922. godine sve do penzionisanja 31. jula 1963.³⁸ On je uvakufio parcelu i namijenio je kao najpogodnije mjesto za gradnju nove džamije (Avdagić, 1967:384). Naslijedio ga njegov đak Nuriya-ef. Omerović, te s uspjehom nastavio obavljati sve njegove dužnosti do penzionisanja.

Dok je bio na dužnosti imama, mualima i hatiba Nuriya-ef., na ruševinama mektebi-ibtidaije izgrađen je novi objekat. Na sjednici Odbora Islamske zajednice Zvornik od 2. jula 1978. na prijedlog predsjednika Odbora Mujaković Saliha, imenovana je komisija u sastavu Uzunalić, Mujaković, Hasanović i Hrustanović da 12. jula 1978. posjete Sapnu radi kontrole vjerske obuke i po pitanju izgradnje imamskog stana i mesdžida na placu gdje je ranije postojao mekteb.³⁹

Nakon uvida u stanje i raspoloženje muslimana Sapne na 5. redovnoj sjednici Odbora IZ-e Zvornik od 1. oktobra 1978. godine je odbijena svaka druga solucija, osim da se na placu mektebi-ibtidaije izgradi imamski stan i eventualno učionica za polaznike vjerske pouke.⁴⁰ Ovo je bio put da se budući objekat ponovo vrati prvobitnoj namjeni.

Na decembarskoj sjednici 1978. godine Odbor IZ-e Zvornik je obavio Džamijski odbor u Sapni da započne priprema za izgradnju mesdžida na temeljima stare zgrade ibtidaije i da pristupi traženju potrebnih odobrenja kako ne bi došlo do oduzimanja ovog zemljišta. Postojala je bojazan da vlast ne otuđi plac jer se nalazio na pogodnom mjestu za izgradnju drugih objekata.⁴¹

Obnovu mekteba je vodio Odbor za obnovu, koji su prema svjedočima činili: Vejzović Fehim, Smajlović

u Sapni. Sinan-ef. završio je Podrinjsku medresu u Zvorniku 1918. pred muderisom Šakir-ef. Korkutom. Mualimsku dužnost vršio je od 1922. od 3. maja 1937. Preselio je na Ahiret 7. jula 1966. godine. GHB, AIZ, VIS-11-2185/1961; GHB, AIZ, VD, 24-10915/1931; GHB, AIZ; ZVR-137-3241/1900.

³⁹ GHB, AIZ, Zbirka: Odbor Islamske zajednice Zvornik (dalje ZOIZZ), Zaključci sa redovne sjednice Odbora Islamske zajednice u Zvorniku održane dana 2.7.1978, zaključak br. 14.

⁴⁰ GHB, AIZ, ZOIZZ, Zaključci sa pete redovne sjednice Odbora Islamske zajednice u Zvorniku od 1.10.1978. godine, Zaključak br. 17.

⁴¹ GHB, AIZ, ZOIZZ. Zaključci sa sjednice Odbora IZ Zvornik od 24. decembra 1978. godine, zaključak br. 30.

³² GHB, AIZ, UM-4-993/1942. Ali-ef. je u izvještaju Ulema-medžlisa između ostalog napisao: “Selo Goduš koje je na 6. ov. mj. bilo žrtva udaljeno je od Sapne 3–4 km. U Sapni je sjedište imamata, a tu sam i ja nastanjen. Cijelo vrijeme od rujna do danas (za ovih 7–8 mjeseci) proveo sam u velikom strahu i borbi. Par sam puta iseljavao djecu u Janju. Zadnji puta su bili ustopično 6 mjeseci kod majke, a pošto sam vidio da ne mogu na dvoje živjeti, jer mi je dupli trošak, to sam ih prije 1 mjesec ponovo dobio. Na dan napada na Goduš, iselio sam ih u Zvornik, zatim do dva dana opet povratio nazad, a jučer prilikom upada na Vitinicu izbjegli su pješke u selo Petkovci, džemat Kozluk udaljeno 8–10 km i to sami (a ja sam ostao kod kuće), ja nisam mogao naći kola.

³³ GHB, AIZ, UM-11-2772/1942.

³⁴ Izjava 7. januara 2025. godine u Sapni: Hasan (Sinan-ef. Sinčo) Hamzić, rođen 1937. Hasan Hamzić iz Sapne – napisao je Vrhovnom islamskom starješinstvu da posjeduje prevod Kur’ana od Džemaludina Čauševića i hfz. Muhameda Pandže koji nudi VIS-u. GHB, AIZ, Vrhovno islamsko starješinstvo (dalje VIS), 2-495/1966.

³⁵ GHB, AIZ, VD, 6074/1946.

³⁶ Zaključak br. 171/48. Mjesto je ostalo upražnjeno odlaskom Nuriya-ef. Hergića u državnu službu. GHB, AIZ, VD 1576/1948.

³⁷ Rješenje o prijemu u socijalno osiguranje i razvrstavanje Hamzić (Omerov) Sinan, imama i mualima iz Sapne. Br. S-6521-688/53 od 22. 10. 1953. GHB, AIZ, VIS-9-2815/1953.

³⁸ inan-ef. Hamzić rođen je 1898. Njegov otac Omer bio je mutevelija stare džamije

Mujo, Hamzić Ibro i Fazlija, te Nuri-ef. Omerović. Obnova je realizirana osamdesetih godina 20. stoljeća. Prema svjedocima, u ljeto 1982. godine betonirana je druga ploča.⁴²

U obnovljenom objektu od 1. oktobra 1986. stanovao je imam džemata Sapna Muhamed-ef. Rizvić. Međutim, vjerska pouka je izvođena u prostoru džamije.⁴³ Prizemlje objekta je bilo slobodno, pa je Odbor IZ-e Zvornik 5. februara 1988. ponudio korištenje na ekonomskoj osnovi: "U džematu Sapna ima nova imamska kuća, na spratu stanuje imam, dok prostorije u prizemlju nisu iskorištene. Za njih postoji interesant za otvaranje trgovine." Zaključeno je da se prostor izda zainteresiranoj strani pod uvjetima da se u trgovini ne prodaju po islamu zabranjeni artikli.⁴⁴

Muhamed-ef. Rizvić je bio na dužnosti imama do početka Agresije na Bosnu i Hercegovinu 1992. godine. Džamija je bila zapaljena, a vjerski život privremeno prekinut. Brigu o vjerskom životu je preuzeo Smajo Hamzić (*Islamska zajednica...*, 2013:523).⁴⁵

U Sapnu je od 1992. do 1995. godine iz susjednih sela boravilo dosta prognanih Bošnjaka. Jedan dio njih je bio smješten u mektebu, što se već desilo 1942–1943. Prognani su po potpisivanju Dejtonskog mirovnog sporazuma preseljeni u druge smještaje. Prostor bivše mektebi-ibtidaije je ponovo bio na raspolaganju Islamskoj zajednici. U

to vrijeme je trajala obnova džamije u Sapni, koja je zapaljena u maju 1992. U vrijeme obnove džamije u prostoru mekteba je klanjana džuma-namaz i održavana mektepska pouka. Na sprat mekteba je uselio Hašim-ef. Rizvić, imam u džematu Sapna od 25.2.1996. On je tu stanovao i obavljao dužnost imama, hatiba i mualima do penzionisanja 31.7.2018.⁴⁶ Prostorija u prizemlju je korištena neko vrijeme za društvene potrebe lokalne zajednice, jer u naselju nije bilo drugih javnih objekata. Učionica je bila proširena i opremljena 2000–2003. godine.⁴⁷ Učionica je korištena za izvođenje vjerske pouke do svečanog otvorenja nove džamije u Sapni 29.11.2023. godine. Ovaj vakufski objekat danas se koristi za stanovanje imama u džematu Sapna. Aktuelni imam, hatib i mualim je Fahir-ef. Ahmetović.⁴⁸

Zaključak

Pred kraj Monarhističke Jugoslavije u naselju Sapna izgrađena je mektebi-ibtidaija. Ona je služila svojoj svrsi samo tri školske godine. Gradnja zgrade pokazala je odlučnost nositelja posla, stanovnika Sapne i okolnih naselja i organa Islamske zajednice da se ovaj mekteb formira.

Glavninu napora u gradnji mekteba nosili su stanovnici Sapne i okolnih naselja. Prikupljali su novčana sredstva i dovozili i ugrađivali građevinski

materijal. Izgradnji su doprinijeli i viši organi Islamske zajednice finansijskom podrškom. Izgradnju su pomogli imućniji muslimani i trgovci građevinskim materijalom. Građevinski odbor se nerijetko zaduživao kod trgovaca, a majstori radili na priček.

Radovi su tekli planiranom dinamikom uprkos nedostatku sredstava tako da je 75 učenika započelo svoje obrazovanje u školskoj 1938/39. godini.

Za tri školske godine nastavu su izvodili džematski imami Kasim-ef. Ibrišimović, Ali-ef. Sadiković i drugi mualim Sulejman-ef. Hasanović. Nastava je prekinuta usljed opasnosti od odmetnika s Majevice 1941. godine i nikada nije obnovljena. Mekteb je korišten za potrebe muhadžira i lokalne uprave sve dok nije zapaljen 1943. godine.

Zgrada je obnovljena tek osamdesetih godina 20. stoljeća za potrebe džemata Sapna. Međutim, ponovo je 1992. godine korištena za potrebe novih muhadžira. Nakon Agresije na Bosnu i Hercegovinu do obnove zapaljene džamije, zgrada je korištena za izvršavanje vjerskih obreda i društveni život muslimana u Sapni.

Mektebi-ibtidaija je bila dio odgojno-obrazovnog procesa i društvenog napretka. Uz mektebi-ibtidaiju u Sapni, Bošnjaci ovog područja stasavali su u vremenima izazova. To stasavanje je bilo uz vodstvo obrazovane uleme koja je prepoznala potrebe naroda ovog kraja.

⁴² Izjava: Hamzić Hasan i Ferid, 7. 1. 2026. godine u Sapni. Ferid se sjeća betoniranja ploče na kojoj je učestvovao po tome što je jedan od omladinaca tom prilikom pao na gradilištu ali bez posljedica.

⁴³ "Ja sam počeo raditi u Sapni od 1. oktobra 1986. do 8. aprila 1992. Mekteb je bio u džamiji 4 dana. Vikendom je

bio do podne namaza, a radnim danima je bila jutarnja i popodnevna smjena. Jedan dan je bio mekteb u Žujama od sabaha do ikindije, a 6 dana se klanjao beš vakat." Izjava Muhamed-ef. Rizvića, 22.1.2026.

⁴⁴ GHB, AIZ, ZOIZZ, zapisnik sa sjednice Odbora IZ Zvornik od 7. februara 1988, br. 32/88, str. 5.

⁴⁵ Rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu broj 653/50. od 1 juna 1950. godine, odobreno je Hamziću Smaji vršenje mujezinske dužnosti u Sapni, srez Zvornik. Vidi: "Službene vijesti", 1950:200.

⁴⁶ Arhiva Medžlisa Islamske zajednice Zvornik (dalje AMIZZ).

⁴⁷ Izjava Asim-ef. Rizvića, 8.12.2025.

⁴⁸ AMIZZ, dosje Fahir-ef. Ahmetovića.

Literatura

Avdagić, Ahmed (1967). "Merhum Sinan-ef. Hamzić", *Glasnik VIS-a*, 7–8, 384.
Bećirović, Denis (2008). "O položaju Islamske vjerske zajednice u Kraljevini

Jugoslaviji (1929–1941.)", *Historijska traganja*, 2, 190–208.
Fatić, Almir (2004). "Islamske odgojno-obrazovne institucije u povijesti grada Tešnja", *Novi muallim*, 18, 86–93.

Imamović, Mustafa (1997). "Pravni položaj i organizacija Islamske zajednice u Jugoslaviji 1918–1941. godine", *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, XL, 157–176.

- Jahić, Adnan (2010). *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918–1941)*. Zagreb: Bošnjačka nacionalna zajednica za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju, Islamska zajednica u Hrvatskoj, Medžlis Islamske zajednice Zagreb.
- Jahić, Adnan (2023). *Između čekića i nakovnja – Muslimani u Drugom svjetskom ratu*, Zagreb: Bošnjačka nacionalna zajednica za grad Zagreb i zagrebačku županiju.
- Mehmedović, Ahmed (2018). *Leksikon bošnjačke uleme*. Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo.
- Mehmedović, Emir i Delić, Rijad (2025). “Matične knjige za Muslimane u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca i Kraljevini Jugoslaviji – normativni okvir i primjena”, *Historijski pogledi*, 14, 178–215.
- Muharemović, Mustafa. *Vjerske prilike Bošnjaka na području Zvorničkog kotara između dva svjetska rata (1918–1941)*. Neobjavljen magistarski rad odbranjen na Filozofskom fakultetu Tuzlanskog univerziteta u Tuzli 17. juna 2019.
- Nakičević, Omer (1987), “Osnovno obrazovanje (mektebi)”, *Islamska misao*, 100, 26–29.
- Osmanbašić, Asim (2018). *Moji drugovi i savremenici*. Tuzla: OF-SET.
- (1914) “Propisi o obaveznom pohađanju mektebi ibtidaija za muslimansku djecu u Bosni i Hercegovini”, *Vakat*, 27, 2.
- Salkić, Muhamed (2001). *Ustavi Islamske zajednice*. Sarajevo: El-Kalem.
- (1950) “Službene vijesti Ulema-medžlisa u Sarajevu: Odobrenja”, *Glasnik VIS-a*, 4–7, 200.
- Sulejmanović, Šefko (2021). *Zvornik u osmansko doba*. Sarajevo: El-Kalem.
- Suljić, Sifet. *Muslimansko osnovno obrazovanje u sreću Tuzla od 1918. do 1941. (Sibjan mektebi i mektebiibtidaije)*. Neobjavljeni magistarski rad odbranjen na Fakultetu islamskih nauka.
- (1939) “Uredba o mektebima”, *Glasnik IVZ-a*, 5–6, 168–191.

Intervjui:

1. Hamzić (Hasana) Ferid.
2. Hamzić (Sinan-ef. – Sinčo) Hasan.
3. Rizvić Hasim-ef., penzionisani imam u džematu Sapna.
4. Rizvić Muhamed-ef.

المخلص

الكتاب الابتدائي في سابنا

مصطفى محرموفيتش

استنادا إلى المواد الأرشيفية وأقوال أهالي سابنا فإن هذا البحث يتحدث عن تاريخ إنشاء مبنى الكتاب الابتدائي في سابنا ونشاطه ومسيره، ويناقش الكاتب في بحثه الدور المهم للكتاتيب بعد الإصلاحات التي طرأت عليها في التنمية الاجتماعية للمجتمع المحلي، مستخدما لذلك مثال بلدية سابنا الحالية. ويساعد تاريخ الكتاب الابتدائي في سابنا على فهم أحوال الشعب البوشناقي في الفترات العصيبة التي كان يناضل فيها من أجل الحفاظ على هويته في هذه المنطقة. ويؤكد البحث على الدور المتعدد الأوجه للمؤسسات الدينية والتعليمية الإسلامية في سابنا.

الكلمات المفتاحية: الكتاب الابتدائي، سابنا، فيتينيتسا، الشيخ قاسم إبريديموفيتش، الشيخ علي صادقوفيتش، لجنة أوقاف زفورنيك، مديرية الأوقاف.

Abstract

THE MEKTEB-I IBTIDAIJA IN SAPNA

Mustafa Muharemović

Based on archival sources and oral testimonies from residents of Sapna, this paper presents the construction, functioning, and historical fate of the *mekteb-i ibtidaija* building in Sapna. The author discusses the role of the reformed *mekteb* in the social development of the local community, using the present-day municipality of Sapna as a case study. The historical trajectory of the *mekteb-i ibtidaija* provides insight into the condition of the Bosniak population during turbulent periods marked by efforts to preserve Bosniak identity in the region. The study also highlights the multifunctional role of Islamic religious and educational institutions in Sapna.

Keywords: *mekteb-i ibtidaija*, Sapna, Vitinica, Kasim-ef. Ibrišimović, Ali-ef. Sadiković, Waqf Council of Zvornik, Waqf Directorate.